

LIIKENNEVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2002 vp

Lakialoite laiksi ehdollisen ajo-oikeuden kokeilemisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä lokakuuta 2002 lähettänyt liikennevaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi lakialoitteen laiksi ehdollisen ajo-oikeuden kokeilemisestä (LA 99/2002 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- kansanedustaja Raija Vahasalo, eduskunta

- vanhempi hallitussihteeri Eija Maunu, liikenne- ja viestintäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö
- yksikönpäällikkö Jukka Harjula, Ajoneuvohallintokeskus
- poliisineuvos Teuvo Veijalainen, liikkuva poliisi
- tutkimuspäällikkö Sirpa Rajalin, Liikenneturva.

LAKIALOITE

Lakialoitteella pyritään vähentämään päihtyneenä ajamista. Uutena keinona esitetään käytettäväksi ajonestolaitetta eli alkolukkoa. Alkolukko on laite, jossa on uloshengitysilman alkoholipitoisuuden tunnistin, ja joka estää ajoneuvon käynnistämisen ja ajamisen kun määrätty, esimerkiksi 0,5 promillen raja, ylittyy. Ehdotetulla ehdollisella ajo-oikeudella yhdistettynä alkolukon käyttöön pyritään auttamaan monia rattijuopumusongelmia jatkamaan normaalia elämää, tai rattijuopumuksesta tuomittua pitämään työpaikkansa. Täten alkolukon käytöllä voisi olla yksilötasolla ratkaisevan positiivisia vaikutuksia.

Ulkomaisissa tutkimuksissa autoon asennetun alkolukon on todettu vähentävän tehokkaasti rattijuopumuksen uusimista. Suomessa vuosien 1997—2000 liikenneturvallisuuksuunnitelmaan sisältyi liikennejuopumuksen vähentämis-

toimenpiteenä ajonestolaitteiden käyttöönotto. Alkolukon käytöstä tehtyä tutkimusta ohjannut työryhmä ehdottaa esiselvityksen perusteella, että alkolukon käytöstä järjestettäisiin alueellisesti rajattu kokeilu.

Kokeilutoiminnan tarkoitus olisi alkolukon käyttöön liittyvien käytännön ongelmien, kehittämistarpeiden, kustannustehokkuuden, mielipiteiden ja hyväksyttävyyden selvittäminen. Alkolukon käyttäjien rattijuopumuksia ja ajokäyttäytymistä seurattaisiin ja pohdittaisiin, tulisiko alkolukon käyttöön yhdistää muita tukitoimenpiteitä. Edelleen tarkoituksena olisi pohtia, tulisiko alkolukon käytön olla rattijuopumuksen uusijoille ajo-oikeuden takaisinsaamisen edellytys ja tulisiko alueellista kokeilutoimintaa seurata pitkäkestoinen valtakunnallinen alkolukko-ohjelma.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta toteaa, että pähteiden käyttö muodostaa vakavan liikenteen turvallisuusongelman. Alkoholin kokonaiskulutus on lisääntynyt vuodesta 1995 lähtien, ja rattijuopumustapauksissa on kuollut 1990-luvulla 20 % enemmän ihmisiä kuin 1980-luvulla. Liikenneturva on katsonut, että rattijuopumuksen vähentämiseksi tarvitaan tehokkaita toimenpiteitä. Lakialoitteessa kokeilutoiminnan tarkoituksena on kirjattu alkolukon käyttöön liittyvien käytännön ongelmien, kehitystarpeiden, kustannustehokkuuden, mielipiteiden ja hyväksyttävyyden selvittäminen. Asiantuntijakuulemisessa kaikki tahot ovat joko kannattaneet tai suhtautuneet myönteisesti ajonestolaitteen käyttöön rattijuopumuksen ehkäisemisessä. On kuitenkin katsottu, että liikenteen turvallisuuteen kokeilun ei suoranaisesti voi odottaa vaikuttavan. Alkolukon turvallisuusvaikutuksista ei ole luotettavaa tutkimustietoa, ja tämän vuoksi on katsottu, että tulisi selvittää turvallisuusvaikutukset myös Suomen oloissa.

Vuosien 1997—2000 liikenneturvallisuus-suunnitelmassa esitettiin toistuvasti rattijuopumukseen syyllistyneiden käyttämiin autoihin asennettavaksi ajonestolaitteet, jotka estävät humalassa ajamisen. Ajonestolaitteen käyttöönoton edellytyksiä selvitti työryhmä, joka esitti asiaa koskevan kokeilun toteuttamista. Työryhmän raporttiin ei sisällynyt säädösehdotuksia, mutta siinä ehdotettiin erillisen kokeilulain säätämistä. Lisäksi katsottiin tarvittavan muutakin lainsäädäntöä.

Ajokieltoa koskevat säännökset sisältyvät tieliikennelakiin. Vaikka erillisen kokeilulain säätäminen on toteutettavissa oleva vaihtoehto, tarvitaan muutoksia tieliikennelakiin ja ajokortti-asetukseen. Käyttönotolla on myös muita vaikutuksia, kuten esimerkiksi vaikutuksia rekisterijärjestelmiin. Nyt ehdotettu ehdollinen ajo-oikeus ei ole yksiselitteisesti ajokorttijärjestelmään sovitettavissa siltä pohjalta kuin työryhmäraportissa ehdotettiin ja mihin yhteisöläinsäädäntö meitä velvoittaa.

Oikeusministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että lakialoitteen mukaan alkolukosta aiheutuvista kustannuksista vastaisi kokeiluun osallistuva kuljettaja. Tästä voi aiheutua yhdenvertaisuusongelmia, koska kaikilla kuljettajilla ei ole samanlaisia taloudellisia mahdollisuuksia osallistua kokeiluun.

Kokeilu olisi myös alueellisesti rajattu. Perustuslakivaliokunta on nuorisorangastuksen kokeilemisestä annetun lain voimassaolon jatkamista koskevan lain säätämisen yhteydessä katsonut, että laki tuli säätää perustuslain 73 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, koska kokeilu alueellisesti rajattuna oli ristiriidassa perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa (PeVL 59/2001 vp — HE 210/2001 vp). Oikeusministeriö on katsonut, että myös nyt käsiteltävänä olevan lakialoitteen yhteydessä olisi tutkittava kyseisen lakiehdotuksen säätämisenjärjestys perustuslain 6 §:n valossa.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että ehdotettuun lakialoitteeseen sisältyy lisäksi eräitä asiallisia ja lakiteknisia ongelmia. Kokeilun kohderyhmä ilmenee lakiehdotuksesta vastan 6 §:stä, eikä osallistumisen vapaaehtoisuus käy riittävän selkeästi ilmi lakialoitteesta. Oikeusministeriö on myös katsonut, että olisi tullut tarkemmin määritellä osallistujien sopivuus ja osallistumisen esteet. Lakiehdotuksen suhde ajokieltoa koskeviin säännöksiin jää myös epäselväksi.

Asiantuntijakuulemisen perusteella valiokunta katsoo, että lakialoite vaatii vielä sekä sisällöllistä että lakiteknistä viimeistelyä. Kokeilun toteuttaminen edellyttäisi tarkistuksia muihin lakeihin, ensisijassa tieliikennelakiin, joita koskevia lakiehdotuksia ei ole sisällytetty lakialoitteeseen. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että lakialoitetta ei voida hyväksyä nykyisessä muodossaan.

Valiokunta katsoo, että ehdollisen ajo-oikeuden kokeilemisen edellytyksiä tulisi selvittää edelleen. Myös muiden EU-jäsenmaiden kokeimuksia ja EU:n suunnitelmia ajonestolaitteen suhteen tulisi voida hyödyntää asian valmistelu-

lussa. Tämän vuoksi valmistelu edellyttää lisäselvityksiä ja laajempaa lainsäädäntöä. Edellä olevan perusteella valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellyttäisiin hallituksen selvittävän mahdollisuuksia vähentää rattijuopumuksia esimerkiksi alkolukkoa hyväksikäyttäen (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikennevaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoite hylätään ja

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Erkki Pulliainen /vihr
jäs. Klaus Bremer /r
Jyri Häkämies /kok
Erkki Kanerva /sd
Saara Karhu /sd
Risto Kuisma /sd
Eero Lämsä /kesk
Raimo Mähönen /sd

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän mahdollisuuksia vähentää rattijuopumuksia esimerkiksi alkolukkoa hyväksikäyttäen.

Tero Mölsä /kesk
Markku Rossi /kesk
Ismo Seivästö /kd
Timo Seppälä /kok
Harry Wallin /sd
Lasse Virén /kok
Raimo Vistbacka /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.